

EL PROCÉS, ALS EUA

‘Autodeterminació’, la paraula màgica

Wilson va voler resoldre fa un segle els problemes de les nacionalitats del món

JOAN ESCULIES
ESCRIPTOR I
HISTORIADOR

En ben poques ocasions els nacionalismes sense estat d'arreu han estimat tant un president dels Estats Units com en el cas de Woodrow Wilson. El motiu és una única paraula: *autodeterminació*, el dret de decidir en llibertat la forma de govern que un col·lectiu vol per a si mateix. Un concepte que el 8 de gener de 1918, avui fa un segle, va sobrevolar el programa que el mandatari va presentar al Congrés nord-americà per aconseguir una pau duradora després de la Gran Guerra.

El conflicte havia començat un any després que ell iniciés el seu mandat. L'abril de 1917 Wilson havia fet sortir el seu país de la neutralitat aprofitant que els submarins alemanys havien enfonsat diversos vaixells nord-americans. Acabava l'isolament dels EUA respecte als afers europeus i començava un període, breu, d'idealisme wilsonià. L'entrada dels Estats Units al costat dels aliats va fer decantar la guerra.

Però Wilson pensava en l'endemà. El polític del Partit Demòcrata, advocat, polític i historiador, havia sigut rector de la Universitat de Princeton. El pòsit acadèmic va fer que reunís experts per preparar la futura conferència de pau. Després de rebre dos mil informes i no

menys de mil mapes, amb el seu equip va sintetitzar un projecte de futur en el discurs del 8 de gener.

Aquell parlament es coneix com el dels catorze punts, que incloïen limitar l'armament, llibertat de comerç, propostes per reorganitzar les fronteres d'Europa a través de línies nacionals i lingüístiques i la creació de la Societat de Nacions. La paraula *autodeterminació* no apareixia en el discurs, però es considera que va ser llavors quan un mandatari la va proposar amb vehemència per primera vegada com a via per resoldre conflictes en l'arena internacional. A la primavera, el president ja parlava d'autodeterminació de manera oberta.

La capsula de Pandora

La proposta de Wilson, però, va obrir la capsula de Pandora. Aviat tothom qui es considerava poble o nació va voler autodeterminar-se i, per tant, tenir dret a governar-se de manera autònoma o independitzar-se. La qüestió era qui delimitava qui havia de tenir aquest dret i com es feia. El mateix secretari d'Estat nord-americà, Robert Lansing, va assegurar que l'autodeterminació venia "carregada amb dinamita". A l'hora de confegir els tractats de pau que van acabar amb la Gran Guerra, el concepte va servir per esquarterar l'Imperi Austrohongarès i l'Imperi Otomà, els perdedors. Els aliats van permetre també a les colònies

L'expresident dels Estats Units Woodrow Wilson en una imatge del 1916. GETTY

Discurs
El dret dels pobles a decidir es va plantejar fa un segle com a solució

d'Alemanya l'autodeterminació i, en canvi, la van negar a les seves. De fet, aquest dret per resoldre conflictes a Europa que Wilson va plantejar, la Societat de Nacions i la seva continuadora, l'ONU, el van limitar als pobles colonitzats.

El wilsonisme català

El discurs de Wilson va tenir un gran impacte en el catalanisme, i fins i tot l'Ajuntament de Barcelona el va nomenar ciutadà honorari l'octubre de 1918. Un parell de separatistes van anar a la Conferència de Pau de París la primavera de 1919 per demanar que es parlés de la qüestió catalana. Van ser ignorats.

El 1920 Wilson va rebre el Nobel de la pau corresponent a l'any anterior. L'impacte de la seva proposta política seria immens al continent africà i a l'asiàtic en les guerres de descolonització del segle passat. La tardor del 2012, en l'inici del Procés a Catalunya, mitja dotzena d'acadèmics van fundar el Col·lectiu Wilson per "contribuir al debat sobre l'autodeterminació". El febrer de 1918 el president nord-americà havia dit al Congrés que "l'autodeterminació és un principi imperatiu de l'acció política que, a partir d'ara, cap estadista pot arriscar-se a ignorar". Si hem de considerar Mariano Rajoy com a tal, és evident que s'equivocava. —

La independència, a debat als instituts nord-americans

MARC TORO
BARCELONA

El Procés, i sobretot el referèndum, ha col·locat les escoles catalanes en el punt de mira. Les càrregues policials en diversos centres educatius l'1-O van ser el preludi de les acusacions d'adoctrinament i les denúncies a professors pel tractament a classe de la repressió de l'Estat. Els vuit professors de la Seu d'Urgell investigats per un suposat delictes d'odi en són el principal exemple. I mentre la pressió a les aules catalanes augmenta, a l'altra banda de l'Atlàntic s'està vivint una situació ben diferent: milers d'estudiants nord-americans debaten sobre la independència de Catalunya.

"¿Espanya hauria de concedir la independència a Catalunya?", és la pregunta que durant tot el mes de gener debaten els alumnes d'instituts nord-americans que participen en el famós concurs de debat organitzat per la National Speech & Debate Association. Una pregunta triada amb

els vots del 57% de les escoles participants i el 64% dels estudiants. La Ruth, catalana de 46 anys resident als EUA des de fa 20 anys, ha assistit aquest cap de setmana a les rondes de debat que s'han fet a l'estat d'Arizona, en les quals participava el seu fill Felip, de 15 anys. "Hem passat de l'estadi en què el jovent nord-americà no tenia ni idea del que passa a Catalunya, a la fase en què, com a mínim, saben que hi ha un conflicte", destaca la Ruth a l'ARA.

Aquesta tècnica informàtica i empresarial ha detectat, però, que als participants -d'entre 13 i 18 anys- els resulta més fàcil defensar el no a la independència. "La història de Catalunya és complicada i els costa entendre exactament què està passant. Els costa trobar arguments a favor". Hi coincideix el seu fill. "La majoria d'equips a favor no aportaven gaires fets. Només el tema de l'1 octubre, i molts arguments es basaven només en factors econòmics", diu el Felip.

Els arguments pragmàtics, doncs, s'han imposat aquest cap de setma-

Estudiants dels EUA al concurs de debat a Arizona.

@SOCAL_CAT / TWITTER

na a Arizona per defensar l'estat propi per a Catalunya. "Molts defensaven que Espanya hauria de concedir la independència perquè el moviment [sobiranista] no s'aturarà i cal solucionar el problema perquè els dos països comencin a abordar-ne d'altres com la corrupció i l'atur", ex-

plica la Ruth, convençuda que els alumnes no han fet gaires referències al concepte de nació catalana per la connotació negativa i exclouent que veuen en diversos nacionalismes europeus. Entre els arguments en contra, precisament, en va sentir molts que alertaven d'una "balcanització" o "efecte dòmino" a Europa, i també els que apuntaven a la sortida de la UE de Catalunya, les dificultats econòmiques que patiria i fins i tot la possibilitat d'una guerra civil catalana.

Sigui com sigui, la Ruth creu que el resultat dels debats és el menys important i veu "molt positiu" el simple fet que el tema es tracti a les escoles dels EUA. "No només afecta els estudiants, també els pares de tots ells. Crec que això tindrà repercussions molt positives. No a escala de política exterior del país, però sí en el sentit que la societat nord-americana tingui més coneixement del que està passant", conclou. Sens dubte, un pas més en la internacionalització del Procés. —